

Гимназија „Вук Караџић“

Трстеник

Семинарски рад из примене рачунара

СРПСКА РОМАНТИЧАРСКА ЛИРИКА

Професор:

Бојана Стевановић

Ученик:

Катарина Чаревећ I1

Трстеник, јануар 2022. год.

САДРЖАЈ:

1. Увод	3
2. Романтизам 40-тих година	4
3. Бранко Радичевић	5
4. Љубомир Ненадовић	8
5. Јован Јовановић - Змај	9
6. Ђура Јакшић	10
7. Лаза Костић	11
Литература	13

1. Увод

У 1847, најзначајнијој књижевној години у српској литератури 19. века, појавиле су се четири књиге које су значиле тријумф народног језика: Вуков превод Новог завјета, Његошев Горски вијенац, Песме Бранка Радичевића и филолошка расправа Рат за српски језик и правопис Ђуре Даничића. Био је то историјски сусрет најзначајнијих представника двеју књижевних епоха. Вук и Његош, централне личности претходног раздобља, дали су у наведеним књигама завршни облик целокупном свом дотадашњем раду: Вук у стварању књижевног језика на народним основама а Његош у стварању уметничке поезије на темељима народне песме. Упоредо с њима појавила су се два млада писца који ће заузети централни положај у наредном раздобљу, Бранко Радичевић у поезији а Ђура Даничић у филологији. С њима ће оба кључна питања Вуковог доба, питање књижевног језика и уметничке поезије, ући у нову фазу свог развоја.

Раздобље које ће започети у знаку победе Вукове реформе донеће пуну победу романтизма као књижевног правца. Док се раније јавља само као једна од књижевних тенденција епохе, као битна одлика само неколико истакнутих стваралаца, романтизам сада постаје основно обележје, стилска доминанта, читавог раздобља. Постоје и друге значајне разлике између првог и другог таласа романтизма. Вуков и Његошев романтизам, унеколико и Милутиновићев, јављају се на фолклорној основи, као непосредни продужетак народног стваралаштва. У њему су дошла до изражаја револуционарна устаничка хероика и схватања нашег патријархалног друштва. У поезији он се додирује с класицизмом, који је био владајући стил епохе. Романтизам Б. Радичевића и његових следбеника јавља се у развијенијој грађанској средини угарских Срба као супротност класицизму, који он од самог почетка одлучно одбацује као увезени, подражавалачки и у бити непоетски правац. Он се надовезује на другу значајну струју раније књижевности, на више лирски и поетски обојени сентиментализам који је био туђ ранијим романтичарима. Друкчији је и однос према народној поезији. Бранковски, грађански романтизам није десетерачки као Његошев. Јуначки десетерац као основни метрички инструмент епископатријархалне културе, који је у Његошу, као највећем представнику те културе, добио свој врхунски израз, губио је изван њених оквира своју животворну основу и претварао се пре свега у облик опонашања народне поезије. Бранку и каснијим романтичарима много је ближа метрички разноврснија народна лирика, али не толико патријархална, вуковска "женска песма" колико она полусељачка-полуварошка поезија пречанских крајева, која се Вуку није допадала. Народна песма само је један од извора у стваралаштву романтичара. Развој романтичарске поезије, упркос повременим враћањима народној песми као исходишту, у ствари показује сталну тенденцију удаљавања од народне поезије и истовремено приближавања европским песничким токовима. То се испољило на свим плановима поетске структуре, у тематици, изразу, версификацији. Нарочито су значајне метричке иновације романтичара, пре свега увођење јампског стиха. Јамб не одговара

трохејској природи српског језика те се по правилу не јавља у народној поезији. Романтичари га граде на вештачки начин и тиме изазивају читаву малу револуцију у српском стиху. Подражавање десетерца и других облика народног стиха, на једној, и увођења јамба, на другој страни – то су две супротне граничне тачке које обележавају распон унутар којег се развија и остварује српска романтичарска поезија.

2. Романтизам 40-тих година

У српској поезији 40-тих година 19. века, и пре но што се појавио Бранко, осећају се извесни тонови и тежње који ће тек у Бранковим песмама добити пун израз. Поједини песници, – често су то сасвим безначајна и данас заборављена имена -, одбацују класичне калупе и певају слободно и спонтано о народу, природи, драгој, у стиху који је народни или близак народном. И неки истакнутији песници који су почели као класицисти приклањају се таласу што долази и почињу певати у народном духу. Међу њима су најзначајнији: ВАСА ЖИВКОВИЋ (1819-1891), песник лаких, мелодиозних и због тога врло популарних песама љубавне и родољубиве садржине, и, нарочито ЈОВАН СУБОТИЋ (1817-1886). Суботић се, први од значајнијих српских писаца из Угарске, опредељује за Вукову реформу, проглашава нашу народну песму за основну националну поезију па и сам почиње, без много талента, певати лирске и епске песме у народном духу (у своје време био је слављен његов еп Краљ Дечански написан у десетерцу). Образован и начитан, упућен у најновије појаве у европској књижевности, Суботић је по својим критичким написима из 40-тих година, више него по својој поезији био један од иницијатора романтизма у српској књижевности. Стварао је у свим књижевним жанровима. Поред песама, писао је романтичне историјске новеле, историјске драме, огледао се и у роману, али се никад није уздигао изнад просечности. Он је карактеристичан за први, подражавалачки, предбранковски стадијум српске романтике, када су српски песници, извежбани у опонашању класичне и немачке поезије, стали исто тако предано и виспрено опонашати народне песме. Опонашање народне поезије задржаће се и даље али пре свега као најнижи, готово изванлитерарни облик српске романтике (Јоксим Новић Оточанин, Јован Сундечић и др.).

3. Бранко Радичевић

Бранко Радичевић (1824-1853) одлучно је раскрстио не само са застарелим класицизмом него и с нестваралачким опонашањем народне поезије. Иако рођен у Славонском Броду, интимно је и песнички нераскидиво повезан с једним другим градом, Сремским Карловцима, где је провео најлепше ђачке дане. По завршетку гимназије отишао је у Беч (1843), где је студирао најпре права а онда медицину, не завршивши ни једно ни друго. У Бечу је дошао у ближи додир с европском, нарочито немачком романтиком, што ће одиграти значајну улогу у његовом формирању. Уз Бајрона, који је и за Бранка као и за друге романтичаре био велик изазов, на њега су највише утицали немачки позноромантичари швапске школе, нарочито песник балада Уланд. На Бранково песничко опредељење пресудно је утицало зближавање с Вуком и Даничићем и улазак у Вуков бечки књижевни круг. Вук га је упутио на домаће изворе, открио му богатство народне поезије како оне из својих збирки тако, посредно, и оне коју је песник понео у себи из свога сремског завичаја. Тај двоструки утицај, Вука и народне поезије, с једне, и европске романтике, с дуге стране, осећа се у целом Бранкову делу, с тим што у двома његовим за живота објављеним књигама песама (1847, 1851) преовлађује вуковска оријентација, док је тек трећа, постхумно објављена књига (1862) открила једног новог и друкчијег али ништа мање аутентичног песника.

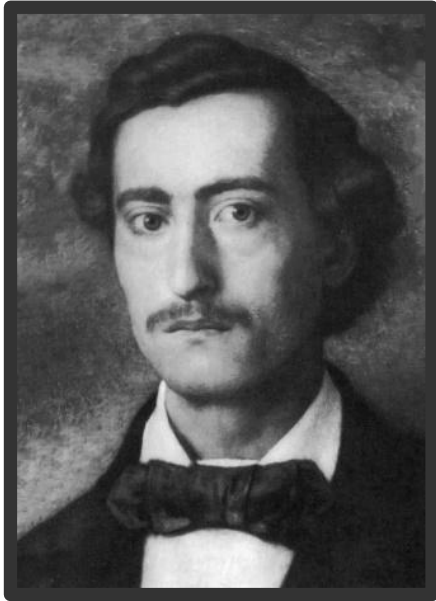
У својој лирици Бранко је песник елементарних осећања, близак анимистичком и пантеистичком поимању света. Његове најједноставније песме грађене су по обрасцу народне лирске песме, у њима је дата нека рудиментарна фабула, нека радња која се увек збива у слободној природи и чији су протагонисти обично драги и драга, момак и девојка, или једно од двоје које чезне за оним другим. У такве минијатурне лирске приче спадају неке од његових најпознатијих песама: Девојка на студенцу, Враголије, Путник на уранку, Рибарчета сан и др. Оне су пуне радости, ведрине и наивне дечје зачуђености пред најобичнијим стварима, безазлене, умиљате и истовремено младалачки распусне и чулне. Привлачност тих песама тако је неоодољива да се понекад цео песник неоправдано поистовећује с њима. Код Бранка, међутим, има песама које су сложеније и по конструкцији и по осећањима која су дата у њима. Оне нису наративне, осећања се у њима не изражавају посредством фабуле, него непосредно или кроз слику. П. Поповић их назива "чисто лирским песмама". У већини тих песама преовлађују сетни тонови и суморнија, елегична расположења. Бранко ту више није песник животне радости, него песник туге, смрти, елегичар. Смрт и предосећање смрти надахнули су његове најдубље лирске песме: Јадна драга, Кад млидијах умрети, Болесников уздисај. Радости и туга, живот и смрт, дитирамб и елегија – то су супротна и истовремено међусобно повезана расположења и теме Бранкове поезије. Његови су најчешћи мотиви растанак и растајање, пут и путовање. Растанак је код њега увек повезан с предосећањем смрти.

Иако изразито лирски темперамент, Бранко је у току целог свог рада показивао склоност према већим песничким композицијама. Његова најзначајнија остварења већег обима јесу лирски спевови Ђачки растанак и Туга и опомена те сатирични спев Пут у којем је извргнуо руглу противнике Вукове реформе. Ђачки растанак и Туга и опомена, два Бранкова најбоља песничка остварења, налазе се на супротним половима његова дела. Ђачки растанак уводи нас у најужи завичајни круг песников. Растанак је двострук, завичајни и ђачки. Озарени карловачки предео

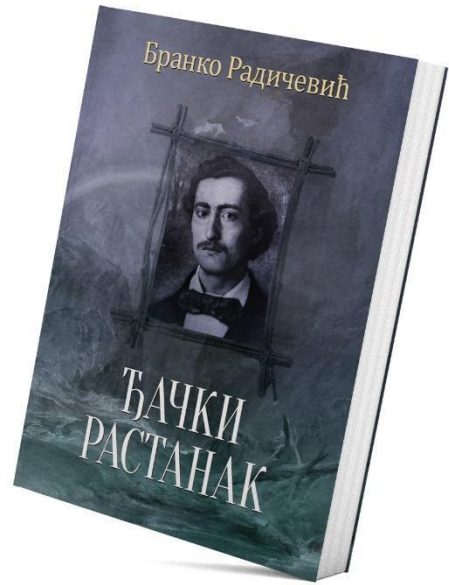
од Дунава до Стражилова испуњава први део поеме. Загледан у њега песник се опрашта од драгих места од којих га свако подсећа на нешто присно, давнашње. Опраштање и сећање две су лирске теме које се музички смењују. У другом делу доминира велико ђачко коло, које представља песму у песми, интонацијски остварену на особен начин, у ритму разигране сремске поскочице. У колу се смењују љубавне и јуначке попевке, у којима се призивају најславнији јунаци из националне историје а упоредо с тим кроз њих струји радосни народни живот. На крају ђачко коло прераста у симболичко коло братства у које се позивају сви наши народи. Ђачки растанак испеван је у римованом десетерцу; њега, нарочито у колима, често смењују краћи стихови који убрзавају ритам излагања. Туга и опомена открива други песнички свет и на друкчији начин. То је већа лирска композиција испевана у октавама, које су, изузев неколико последњих десетерачких, дате у јампском једанаестерцу, прихваћеном из немачке поезије. У основи песме је банална љубавна фабула о двоје драгих који се растају, он одлази у неку другу покрајину, ту заборавља драгу, а кад се врати у завичај, више је не налази међу живима. Ту фабулу Бранко је обрадио у разним варијантама у десетак својих романи писаних по угледу на Уланда и друге немачке песнике (Два камена, Драги, Јади изненада и др.). У Туги и опомени она је лирски надograђена мотивима љубави, природе и музике. Највише места дато је природи. Све промене у љубавној причи прате адекватна збивања у природи. На крају поеме драга је поистовећена с природом. Она се јунаку јавља у сну у тренутку када се природа буди из зимског мртвила и почиње нов живот, а њену појаву прати музика оживелог предела. Време које обухвата фабула поклапа се с годишњим циклусом природе. Тако се овај спев од сентименталне љубавне приче претворио у митску поему о природи, о њеном умирању и поновном рађању.

Првенствено лирик, Бранко Радичевић није имао много успеха у епској поезији. Његове херојске поеме (Гојко, Хајдуков гроб, Урош, Стојан), у којима се осећа двоструки утицај, Бајрона и наше јуначке епике, значајне су само по фрагментима лирског карактера. Боље су му лирске бајронистичке приповетке у стиху, Утопљеница и Освета, по сижеу повезане, пуне необичности, тајанства, мистике. Најобимније и најзначајније његово епско дело, незавршена поема Безимена, широко романијерски заснована, покушај романа у стиховима, пружа реалистичко-хумористичку слику живота српских студената у Бечу. То је Бранков заокрет од романтизма к реализму, који је, због његове преране смрти, остао само велик наговештај.

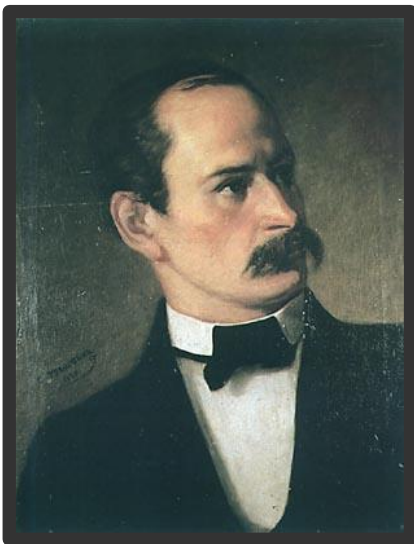
Књижевном поколењу Б. Радичевића припада још неколико писаца који су стварали на сличним претпоставкама као и песник Ђачког растанка, или ће у свом каснијем раду бити под његовим утицајем. Бранков друг из бечких дана Ђура Даничић (1825-1882), највећи српски филолог 19. столећа, Вуков сарадник, аутор пионирских радова из разних филолошких дисциплина, књижевност је задужио највише класичним преводом Старог завјета (1869). Приповедач Богобој Атанацковић (1826-1858), такође Бранков пријатељ и вуковац, значајан је највише по роману Два идола (1851) с темом из револуције 1848. Тај први српски роман из савременог живота по својим стилским особинама изразито је романтичарско дело. Његов је јунак бајроновски изузетна личност, идеалист и сањалица који не налази места у животу. С Бранком је друговао и Јован Илић (1823-1901), први песник рођен у Србији. Почео је писати под утицајем сентиментално-дидактичке поезије предбранковске епохе а касније се преусмерио на народну поезију и био њен најдаровитији подражавалац, нека врста фолклорног артисте. У позним годинама прославио се као источњачки песник (Дахире, 1891). Његове источњачке песме нису само плод лектире него и утицаја домаће, муслиманске поезије, посебно босанских севдалинки. Написао је и идилични спев Пастири (1868), у којем је обрадио један фолклорни мотив узет из Вукових списа.

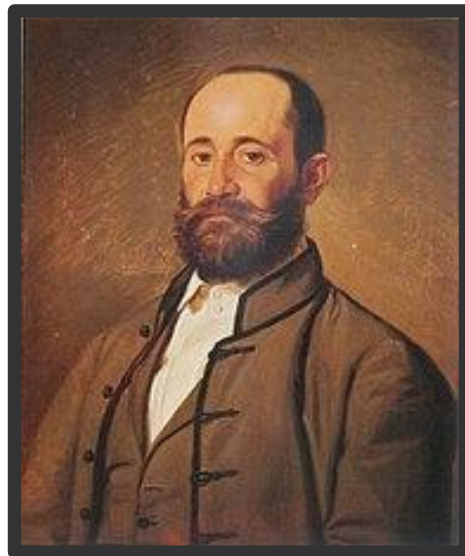
Бранко Радичевић

Бранково дело „Бачки растанак“

Буро Данчић

Богобој Атанацковић

4. Љубомир Ненадовић

Љубомир Ненадовић (1826-1895), син Проте Матеје, чије је Мемоаре објавио, поред Бранка најистакнутији и тог поколења, почео је традиције и у поезији моралиста, доситејевски прави песник. Много је путопису. Ненадовић је творац ове књижевне писцима 20. века, добити С његових студентских први његови путописи Писма из Швајцарске занимљивих доживљаја, расположењу, слободне, дигресија, које ће и у писмима бити једна од

један од најплоднијих писаца такође у духу предбранковске остао до краја рефлексиван, поучан, више стихотворац него значајнији његов рад на највећи српски путописац, врсте у којој ће касније, међу неколико значајних следбеника. путовања по Европи настаће Писма из Грајфсвалда (1850) и (1852), пуни ведрине, хумора, поетични по основном расуте композиције с мноштвом каснијим његовим путничким главних одлика његовог

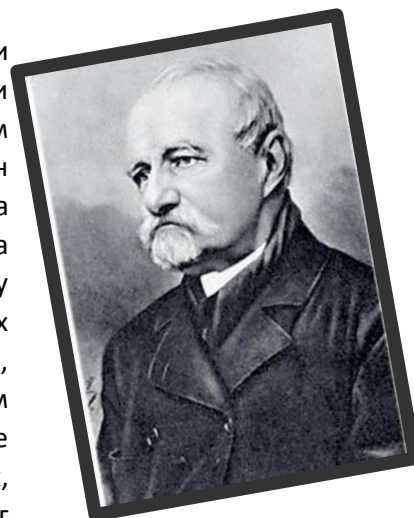
путописног стила. Главно му је дело Писма из Италије (1868-9), занимљиво нарочито по Његошевом лику, који је дат у њему. Сусрет с Његошем у Италији, разговори с њим, његове мисли, изреке, заједнички доживљаји, анегдоте о њему, подаци о његовим делима – све то чини овај изврсни путопис књигом која је неопходна за познавање Његошевог лика и његове поезије. Тој су књизи блиска Писма с Цетиња или О Црногорцима (1889), у којима се такође говори доста о Његошу као и о каснијим црногорским владарима; уз то, она садрже мноштво занимљивости о црногорском животу, обичајима, схватањима, начину говора, обиље анегдота, живих ликова, драматичних доживљаја. У њима је дата идеализована, романтична слика Црне Горе и Црногораца, код којих велича не само храброст него и речитост, мудрост, високо морално осећање. У друкчијем расположењу писана су раније настала Писма из Немачке (1874), књига болесна и разочарана човека, испуњена осећањем празнине, усамљености, досаде и бесциљности модерног живота. Дидактичан и просветитељски настројен у својој поезији, слободоуман Европејац у раним путописима а одушевљени национални романтик у књигама о Његошу и Црној Гори, Ненадовић је у Писмима из Немачке најближи осећању умора, засићености и бесмисла, које ће преовладати у књижевност на прелазу из 19. и 20. век.

Ненадовићево дело „Писма из Италије“

5. Јован Јовановић - Змај

Јован Јовановић Змај (1833-1904) заузима централни положај не само у епоси романтизма него и у целој књижевности друге половине 19. века. Најмање романтик међу својим песничким друговима, он је више него и један од њих био везан за домаћу традицију и одређен њоме. Бранко и народна поезија – то су две битне претпоставке његовог песништва. Овоме треба додати и неке друге традиције српске књижевности: грађанску лирику, дидактику и морализам класициста и објективних лиричара, доситејевско просветитељство итд. Но с друге стране, као ретко који песник, Змај је био отворен и разноврсним утицајима са стране. Његов големи преводилачки рад, који је обухватио мноштво песника, од највећих до сасвим безначајних, из разних литература, показује не само ширину његовог интересовања него и значајну присутност поезије других народа у његову властитом делу. Као ни код Доситеја, код Змаја се не може повући јасна граница између преведеног и оригиналног. Отвореност, пријемчивост, асимилативна моћ – то су нека од основних обележја Змајевог песничке индивидуалности.

Почевши као и остали романтичари песмама, он је једини од њих остао до краја веран том основном жанру епохе. Код њега нема херојских поема као код Бранка, Јакшића и Костића, нити поетских трагедија као код последње двојице. Веће епске и драмске форме јављају се у његову опусу само међу преведеним стварима. Ако се изузму једна безначајна једночинка и изванредан број приповедачких покушаја, Змајево дело чини непрегледно мноштво песама разне дужине, међу којима су по правилу најбоље кратке лирске песме. Од књига поезије које је објавио најважније су Источни бисер (1861), у којој су његови преводи и подражавања источњачке поезије, Ђулићи (1864), и Ђулићи увеоци (1882), две међусобно повезане збирке интимне лирике, Певанија (1882), зборник читаве његове дотадашње поезије, за којим је уследила Друга Певанија (1895-6), Снохватице (1895, 1900), где су његова подражавања народне поезије.

Змај лиричар, Змај национални бард и сатирик, чика Јован омиљени дечји песник – то су основни видови Змајевог лика, готово би се могло рећи три песника у једној личности, од којих сваки има особену тематику, посебан песнички језик и стил. А унутар сваког од његових основних кругова изражена је иста тежња к разноврсности, која је присутан у свим слојевима: у темама, емоцијама, песничкој форми, стиху, метрици, строфици, композицији песма. Писао је лако и брзо, никада се није посебно трудио око форме и израза, отуда код њега има доста аљкавости и немара, али нема понављања ни монотоности. Најближа народној метрици и говорном језику. Змајева поезија није само стекла велику популарност код најширих слојева читалаца, већ је дала и свој значајан допринос развоју српског песничког израза и вршила снажан утицај на песништво друге половине 19. и раног 20. века.

6. Ђура Јакшић

Најизразитији романтик међу песницима омладинског доба јесте Ђура Јакшић (1832-1878), многостран по својој уметничкој обдарености. Био је сликар, песник, приповедач и драмски писац. Рођен је у банатском селу Српска Црња у родољубивој свештеничкој породици. Као шеснаестогодишњи младић учествовао је у револуцији 1848. Школовање му је било нередовно. После трећег разреда напустио је гимназију и посветио се сликарству. Учио је код разних приватних учитеља, једну годину је провео у сликарској радионици Константина Данила. Ради учења сликарства ишао је у велике европске сликарске центре, Беч, у два маха, и Минхен, али није успео да заврши ниједне сликарске школе. Највећи део живота провео је у Србији (од 1857, с прекидима). Радио је као учитељ и наставник цртања по разним местима у унутрашњости Србије, живећи стално у оскудици, обрван бројном породицом коју није могао исхранити, у непрестаном сукобу са заосталом средином, вредан и прогањан, хапшен, отпуштан из службе. Прилике су му се унеколико побољшале после преласка у Београд (1872), где је добио место коректора државне штампарије.

Јакшићева епика, поред епских песама, обухвата и неколико херојских, бајроновских поема: Невеста Баја Пивљанина, Мученица и др. у којима су вредни углавном само лирски фрагменти. Много је значајнији његов драмски рад. Јакшић је написао три трагедије у стиху. Сеобу Србаља (1863), Јелисавету (1868), и Станоја Главаша (1878), од којих је прва у епском а друге две у лирском, јампски интонираном десетерцу. Теме су историјске: у првој је дат долазак Срба из прадомовине Бојке на Балкан, у другој – Црна Гора пред крај 15. века, у борби између истока и запада, турске царевине и млетачке републике, у трећој – Србија између два устанка на почетку 19. века. Заједничка основа свих трију јесте сукоб хероизма и издаје, чиме се Јакшић приближава Његошу. Њихове су слабости у недовољној историјској и реалистичкој заснованости ликова и радње, а снага им је пре свега у лиризму те у драмским сукобима и ситуацијама. Чисто драмске вредности Јакшићеве често се запостављају у критици. Скерлић каже: "Јакшић лирничар спасава свуда Јакшића драматичара." Заборавља се да Јакшићева лирика такође извире из оштре конфликтне ситуације, да је сва у драматичном грчу и патетици, што је Јакшића међу свим романтичарским песницима учинило најподобнијим за драму. Његове трагедије, нарочито последње две, делују уједначеније од Костићевих спадају у највеће домете српске озбиљне драме.

Ђура Јакшић

Јакшићево дело „Песме и проза“

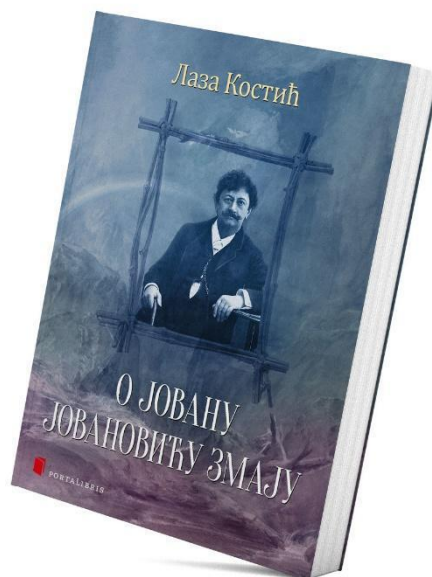
7. Лаза Костић

Трећи песник романтичарске омладинске тријаде Лаза Костић (1841-1910) несумњиво је најконтроверзнија личност у српској поезији, писац од кога је књижевна критика направила случај. Од свог поколења више слављен него схваћен, он је под старост дочекао готово свеопште оспоравање па и презир у књижевној јавности. Три најистакнутија српска критичара, Љ. Неђић, Б. Поповић и Ј. Скерлић, различити по погледима и методу, били су јединствени у порицању овог песника. Пуну књижевну афирмацију Костић је доживео тек после смрти. Модерни песници и критичари после првог и, нарочито, другог светског рата, у њему су видели свог духовног претечу, зачетника модерне српске поезије.

Као и Јакшић, али на други начин, Костић је испољио разноврсну обдареност. Био је песник, драмски писац, есејист, новинар, преводилац, књижевни и позоришни критичар, естетичар, философ. У једноме се одваја од романтичара и приближава на једној страни класицистима а на другој модерним песницима, у својим научно-теоријским, естетичким и философским преокупацијама. Костић је песник и философ, сам је говорио да "нема песника без мислиоца, ни правог мислиоца без маште". У његовом делу тесно су повезане песничка имагинација и песничка рефлексивност, стварање поезије и размишљање о поезији. Његов научно-теоријски рад дошао је после песничког. Највећи део својих песама написао је између 1858. и 1870, из истог је периода и његова најпознатија драма Максим Црнојевић (написана 1863, објављена 1868). Од средине 70-тих година до смрти написао је мален број песама, углавном пригодних и мање значајних али и своју најбољу песму Санта Марија делла Салуте (1909), као и остале две драме, Перу Сегединца (1882) и Гордану (1890). У том раздобљу његов есејистичко-критички и философски рад много је изразитији од песничког. Тада је написао највећи број својих критичких приказа и огледа као и три обимнија рада: естетичку расправу Основа лепоте у свету с особеним обзиром на српске народне песме (1880), философски трактат Основно начело, Критички увод у општу философију (1884) и велику монографију О Јовану Јовановићу Змају (Змајови), његовом певању, мишљењу и писању, и његовом добу (1902). У својим расправама и есејима Костић углавном развија исте идеје које је претходно изнео у песмама. Мисао да се поезија рађа из заноса који представља ирационално стање између сна и јаве (та мисао чини основу његовог схватања поезије) Костић је најпре уметнички изразио у програмској песми Међу јавом и међ сном (1863) да би је тек касније теоријски развио у полемичким освртима на естетичке идеје С. Марковића и Чернишевског, те нарочито у књизи о Змају, која је у целини заснована на тези о разлици "између пролазног народног заноса" и "вечног, исконског заноса песничког". Идеја о народној песми као основи српске поезије и естетике изражена је такође у програмској песми Међу звездама (1872), која је у јубиларном издању Костићевих Песама (1909) заузела место "проговора", да би потом у његовим "Основама лепоте добила теоријско образложење. Начело укрштаја супротности, који је по Костићу основни принцип космичког поретка ствари, полазна тачка његове философије, такође је изражено најпре на песнички па тек онда на философски начин. Присутно у свим његовим песмама и драмама, оно је добило најпотпунији, парадигматични израз у хераклитовској Певачкој имни Јовану Дамаскину (1865). Костићева естетика и философија јављају се у продужетку његове поезије, као њена непосредна научно-теоријска експликација.

Лаза Костић

Костићево дело „О Јовану Јовановићу Змају“

Име писца	Године живота	Дела
Бранко Радичевић	<u>1824-1853</u>	„Бачки растанак“
Љубомир Ненадовић	<u>1826-1895</u>	„Писма из Италије“
Јован Јовановић-Змај	<u>1833-1904</u>	„Ђулићи и Ђулићи увеоци“
Ђура Јакшић	<u>1832-1878</u>	„Јелисавета“
Лаза Костић	<u>1841-1910</u>	„О Јовау Јовановићу-Змају“

Литература

[-https://viblionica.weebly.com/10591095108010861085108010941072/5060317](https://viblionica.weebly.com/10591095108010861085108010941072/5060317)

[-https://portalibris.rs/o-srpskim-romanticarima/](https://portalibris.rs/o-srpskim-romanticarima/)

[-https://www.rastko.rs/knjizevnost/jderetic_knjiz/jderetic-knjiz_07.html](https://www.rastko.rs/knjizevnost/jderetic_knjiz/jderetic-knjiz_07.html)

[-https://kultivisise.rs/branko-radicevic-prvi-srpski-romanticarski-pesnik/](https://kultivisise.rs/branko-radicevic-prvi-srpski-romanticarski-pesnik/)

